

Elizabeth von Arnim

De betovering van april

Vertaald uit het Engels door Kathleen Rutten

SIGNATUUR

2023

1

Het begon op een middag in februari in een Londense dames-sociëteit – een ongeriefelijke sociëteit en een druilerige middag – toen mevrouw Wilkins, die uit Hampstead was gekomen om boodschappen te doen en op de sociëteit had geluncht, in de rooksalon *The Times* van tafel pakte, haar blik lusteloos over de pagina met korte advertenties liet gaan en deze zag:

Aan hen die blauweregen en zonneschijn waarderen. Te huur voor de maand april, aan de kust van de Middellandse Zee: klein en gemeubileerd middeleeuws Italiaans kasteel. Het noodzakelijke personeel is aanwezig. Antwoordnummer 1000, The Times.

Dat was de conceptie ervan, maar zoals wel vaker het geval is, was degene die concipieerde zich er op dat moment niet van bewust.

Omdat mevrouw Wilkins niet vermoedde dat daar en toen werd beslist over april van dat jaar liet ze de krant met een geërgerd en berustend gebaar vallen, liep naar het raam en staarde somber naar de natte straat.

Voor haar waren middeleeuwse kastelen niet weggelegd, zelfs niet als ze specifiek als klein werden omschreven. Voor haar waren de Middellandse Zeekust in april, blauweregen en zonneschijn ook niet weggelegd. Zulke genoegens waren alleen voor de rijken. Toch was de advertentie gericht aan hen

die zulke dingen waarden; ze was dus hoe dan ook aan haar gericht geweest, want zij waardeerde ze zeker, meer dan iemand kon weten, meer dan ze ooit had laten merken. Maar ze was arm. Op de hele wereld bezat ze van zichzelf maar negentig pond, die ze jaar na jaar opzij had gelegd, pond voor pond met zorg had bespaard op haar kledingtoelage. Op voorstel van haar man had ze het bedrag bij elkaar geschraapt als steun en toeverlaat voor barre tijden. De kledingtoelage die ze van haar vader kreeg bedroeg honderd pond per jaar, zodat mevrouw Wilkins' kleren in de woorden van haar man, die haar aanspoorde te sparen, bescheiden en netjes waren terwijl haar kennissen onderling, als ze het al over haar hadden, wat zelden voorkwam, want ze was zeer verwaarloosbaar, ze omschreven als niet om aan te zien.

Meneer Wilkins, die advocaat was, moedigde zuinigheid aan, behalve die tak ervan die betrekking had op zijn eten. Dat was volgens hem geen zuinigheid, dat was slecht zorg dragen voor het huishouden. Maar voor de zuinigheid die als de mot in mevrouw Wilkins' kleren ging zitten had hij veel lof. 'Je weet maar nooit,' zei hij, 'wanneer er slechte tijden komen, en dan zul je heel blij zijn met een appeltje voor de dorst. In feite misschien wij allebei wel.'

Ze keek uit het raam van de sociëteit naar Shaftesbury Avenue – het was een karige sociëteit die echter gunstig gelegen was voor Hampstead, waar ze woonde, en voor Shoobred, waar ze boodschappen deed – en toen ze daar zo een poosje heel somber had gestaan, met haar geestesoog gericht op de Middellandse Zee in april, de blauwregen en de benijdenswaardige mogelijkheden van de rijken, terwijl haar fysieke ogen de werkelijk uitermate vreselijke roetige regen gestaag zagen vallen op voorbijsnellende paraplu's en spattende bussen, vroeg mevrouw Wilkins zich plotseling af of dit misschien niet de barre tijd was waar ze zich na de herhaalde aansporingen van Mellersh – Mellersh was meneer Wilkins – op

had voorbereid, en of de voorzienigheid niet de hele tijd al had bedoeld dat ze haar spaargeld moest gebruiken om dit klimaat achter zich te laten en een klein middeleeuws kasteel op te zoeken. Een gedeelte van haar spaargeld, natuurlijk, misschien wel een heel klein gedeelte. Omdat het middeleeuws was, zou het kasteel vervallen kunnen zijn, en bouwvallen waren beslist goedkoop. Ze zou helemaal geen bezwaar hebben tegen wat verval, omdat je daar niet voor hoefde te betalen; integendeel, doordat het de prijs die je moest betalen verlaagde, betaalde het jou eigenlijk. Maar wat een onzin om te denken dat...

Ze wendde zich van het raam af met hetzelfde gebaar van ergernis en berusting waarmee ze *The Times* had neergelegd en liep door de salon naar de deur, met de bedoeling haar regenjas en paraplu te pakken, zich naar binnen te vechten in een van de overvolle bussen en op weg naar huis Shoolbred binnen te lopen voor een paar tongen voor Mellersh' avondmaal – vis was lastig, want afgezien van zalm hield Mellersh alleen van tong – toen ze mevrouw Arbuthnot zag, een vrouw die ze van gezicht kende omdat ze ook in Hampstead woonde en lid van de sociëteit was, en die nu in het midden van de salon aan de tafel met kranten en tijdschriften zat, op haar beurt verdiept in de eerste pagina van *The Times*.

Mevrouw Wilkins had nog nooit een woord gewisseld met mevrouw Arbuthnot, die bij een van de talrijke groeperingen binnen de kerk hoorde en zich bezighield met het analyseren, rubriceren, indelen en registreren van de armen, terwijl zij en Mellersh als ze uitgingen de feestjes bijwoonden van impressionistische schilders, van wie er veel waren in Hampstead. Een zus van Mellersh was met een van hen getrouwd en woonde op de Heath, en vanwege deze verbintenis werd mevrouw Wilkins een kring binnengehaald die haar uitermate vreemd was, en ze had schilderijen leren vrezen. Ze moest er dingen over zeggen maar wist niet wat.

Gewoonlijk mompelde ze: ‘Prachtig,’ met de indruk dat dat niet genoeg was. Maar niemand stoorde zich eraan. Niemand luisterde. Niemand toonde enige belangstelling voor mevrouw Wilkins. Ze was het soort vrouw dat op feestjes niet opviel. Haar door zuinigheid geteisterde kleding maakte haar praktisch onzichtbaar; haar gezicht was onopmerkelijk, haar conversatie bedeesd, want ze was verlegen. En als je kleren, gezicht en conversatie allemaal verwaarloosbaar zijn, dacht mevrouw Wilkins, die haar gebreken kende, wat blijft er dan op feestjes van je over?

Bovendien was ze altijd samen met Wilkins, een knappe, frisgeschoren man die een feest aanzien verleende door simpelweg te komen. Wilkins was bijzonder achtenswaardig. Het was bekend dat de oudste vennoten van zijn kantoor een hoge dunk van hem hadden. De kring van zijn zus bewonderde hem. De uitspraken die hij deed over kunstenaars en kunst waren beslist verstandig. Hij was bondig, hij was tactvol, hij zei nooit een woord te veel; aan de andere kant zei hij evenmin ooit een woord te weinig. Hij wekte de indruk dat hij van alles wat hij zei kopieën bewaarde, en hij was zo overduidelijk betrouwbaar dat het herhaaldelijk gebeurde dat mensen die hem op deze feestjes ontmoetten ontevreden werden over hun eigen advocaten en zich na een periode van onrust van hen losmaakten en naar Wilkins gingen.

Vanzelfsprekend werd mevrouw Wilkins aan het zicht onttrokken. ‘Zij,’ zei zijn zus, die zelf ook neigde naar kritische, bondige en beslissende uitspraken, ‘zou thuis moeten blijven.’ Maar Wilkins kon zijn vrouw niet thuislaten. Hij was advocaat, en advocaten hadden allemaal vrouwen die ze lieten zien. Met de zijne ging hij door de week naar feestjes en op zondag naar de kerk. Omdat hij nog tamelijk jong was – hij was negenendertig – en op oude dames aasde, van wie hij er in zijn praktijk nog niet voldoende had, kon hij het zich niet permitteren de kerk over te slaan, en daar had mevrouw

Wilkins kennisgemaakt, hoewel niet door middel van woorden, met mevrouw Arbuthnot.

Ze zag haar de armeluiskinderen de kerkbanken in dirigeren. Gewoonlijk kwam ze precies vijf minuten voor het koor binnen, aan het hoofd van de zondagsschoolstoet, en zette haar jongens en meisjes keurig op de hun toegewezen plaatsen, op hun knietjes voor het inleidend gebed en weer overeind wanneer het orgel aanzwol, de deur van de consistoriekamer openging en het koor en de geestelijken naar buiten stapten, gewichtig vanwege de litanieën en geboden die ze weldra zouden opdreunen. Ze had een droevig gezicht maar was klaarblijkelijk toch efficiënt. Die combinatie verbaasde mevrouw Wilkins, want Mellersh had haar voorgehouden, op dagen dat ze alleen schol had weten te bemachtigen, dat efficiëntie neerslachtigheid uitsloot en dat als je je werk goed deed, je automatisme opgewekt en kwiek werd.

Mevrouw Arbuthnot had niets opgewekts en kwieks, hoewel er in haar omgang met de zondagsschoolkinderen wel veel automatisme school, maar toen mevrouw Wilkins zich van het raam afwendde en haar in de sociëteit in het oog kreeg, was ze helemaal niet automatisch maar zat ze met onbeweeglijke blik, de krant heel stil houdend, naar een stuk van de eerste pagina van *The Times* te staren, en haar gezicht was zoals gewoonlijk als het gezicht van een lijdzame, teleurgestelde madonna.

Gehoor gevend aan een impuls die haar verbaasde terwijl ze er gehoor aan gaf, bleef mevrouw Wilkins, die zo verlegen en schoorvoetend was, in plaats van naar de garderobe te lopen en vandaar naar Shoolbred door te gaan op zoek naar Mellersh' vis, zoals ze van plan was geweest, bij de tafel staan en ging recht tegenover mevrouw Arbuthnot zitten, met wie ze nog nooit een woord had gewisseld.

Het was zo'n lange, smalle refertafel, zodat ze heel dicht bij elkaar zaten.

Maar mevrouw Arbuthnot keek niet op. Ze bleef, met ogen die leken te dromen, naar één enkel stukje van *The Times* staren.

Mevrouw Wilkins sloeg haar even gade en probeerde moed te verzamelen om haar aan te spreken. Ze wilde haar vragen of ze de advertentie had gezien. Ze wist niet waarom maar ze wilde het vragen. Wat onnozel om haar niet aan te durven spreken. Ze zag er zo aardig uit. Ze zag er zo ongelukkig uit. Waarom zouden twee ongelukkige mensen elkaar niet wat op kunnen frissen op hun stoffige levensweg door even te praten – echt, ongedwongen te praten over wat ze voelden, wat ze graag zouden willen, wat ze nog trachtten te hopen? En ze was ervan overtuigd dat mevrouw Arbuthnot ook precies dezelfde advertentie zat te lezen. Haar ogen waren gericht op precies hetzelfde stuk van de krant. Stelde zij zich ook voor hoe het zou zijn – de kleur, de geur, het licht, het zachte gekabbel van de zee tussen warme, kleine rotsen? Kleur, geur, licht en zee, in plaats van Shaftesbury Avenue, de natte bussen, de visafdeling van Shoolbred, de metro naar Hampstead en het avondmaal en morgen hetzelfde en overmorgen hetzelfde en altijd hetzelfde...

Plotseling bemerkte mevrouw Wilkins dat ze over de tafel heen leunde. ‘Bent u aan het lezen over het middeleeuwse kasteel en de blauweregen?’ hoorde ze zichzelf vragen.

Natuurlijk was mevrouw Arbuthnot verrast, maar niet half zo verrast als mevrouw Wilkins zelf was over haar vraag.

Bij haar weten had mevrouw Arbuthnot de sjofele, spichtige, losjes in elkaar zittende gedaante tegenover haar, met het kleine sproetige gezicht en de grote grijze ogen die bijna schuilgingen onder een stevig aangedrukte regenhoed, nooit eerder gezien, en ze staarde haar een ogenblik zonder te antwoorden aan. Ze was inderdaad aan het lezen over het middeleeuwse kasteel en de blauweregen, of liever gezegd had ze er tien minuten geleden over gelezen en was ze daarna ver-

zonken geweest in dromen – over licht, kleur, geur en het zachte gekabbel van de zee tussen kleine, warme rotsen...

‘Waarom vraagt u mij dat?’ zei ze met haar ernstige stem, want het scholen van en geschoold worden door de armen had haar ernstig en geduldig gemaakt.

Mevrouw Wilkins bloosde en zag er buitengewoon verlegen en angstig uit. ‘O, alleen omdat ik het ook heb gezien en ik dacht dat misschien... ik dacht dat op de een of andere manier...’ stamelde ze.

Waarop mevrouw Arbuthnot, gewend als ze was mensen in tabellen en categorieën onder te brengen, mevrouw Wilkins bedachtzaam aankeek en uit gewoonte overwoog onder welk opschrift – stel dat ze haar moest rubriceren – ze het beste zou passen.

‘En ik ken u van gezicht,’ vervolgde mevrouw Wilkins, die als alle verlegen mensen niet te houden was toen ze eenmaal een begin had gemaakt en werd opgejaagd tot meer en meer woorden, puur door het geluid van wat ze zichzelf het laatst had horen zeggen. ‘s Zondags... ik zie u ’s zondags altijd in de kerk...’

‘In de kerk?’ echode mevrouw Arbuthnot.

‘En het leek me zo heerlijk... de advertentie over de blauwe-regen... en...’ Mevrouw Wilkins, die op zijn minst dertig moest zijn, stakte en schoof heen en weer op haar stoel als een be-deesd en onbeholpen schoolmeisje. ‘Het leek me zó heerlijk,’ ging ze verder in een soort uitbarsting, ‘en... het is zo’n mieze-rige dag...’ En vervolgens zat ze mevrouw Arbuthnot aan te kijken met de ogen van een opgesloten hond.

Het arme schepsel heeft advies nodig, dacht mevrouw Arbuthnot, wier leven bestond uit helpen en lenigen.

Dus bereidde ze zich geduldig voor om het te geven.

‘Als u mij in de kerk ziet,’ zei ze vriendelijk en voorkomend, ‘neem ik aan dat u ook in Hampstead woont?’

‘O, ja,’ zei mevrouw Wilkins. En ze herhaalde, terwijl ze haar

hoofd op die lange dunne hals wat liet hangen alsof de herinnering aan Hampstead haar terneerdruckte: ‘O, ja.’

‘Waar?’ vroeg mevrouw Arbuthnot, die wanneer er advies nodig was vanzelf eerst de feiten op een rijtje zette.

Maar mevrouw Wilkins legde haar hand zacht en liefkozend op het stuk van *The Times* waar de advertentie stond, alsof alleen al de gedrukte woorden haar dierbaar waren en zei: ‘Misschien lijkt dit daarom zo heerlijk.’

‘Nee, mij lijkt het hoe dan ook heerlijk,’ zei mevrouw Arbuthnot, de feiten vergetend en zacht zuchtend.

‘U zat het dus te lezen?’

‘Ja,’ zei mevrouw Arbuthnot, en haar ogen droomden weer weg.

‘Zou het niet heerlijk zijn?’ mompelde mevrouw Wilkins.

‘Heerlijk,’ zei mevrouw Arbuthnot. Haar gezicht, dat was opgelicht, vervaagde weer tot lijdzaamheid. ‘Bijzonder heerlijk,’ zei ze. ‘Maar het heeft geen zin je tijd te verspillen met nadenken over zulke dingen.’

‘O, maar dat heeft het wel,’ was mevrouw Wilkins’ prompte en verbazende antwoord – verbazend omdat het zo in tegenstelling was met hoe ze eruitzag: de kleurloze jas en rok, de verkreukelde hoed en de besluiteloze lok haar die eronderuit piekte. ‘Gewoon eraan denken is op zichzelf al de moeite waard... zo’n afwisseling met Hampstead... en soms geloof ik... geloof ik echt... dat als je er hard genoeg aan denkt, je de dingen ook krijgt.’

Mevrouw Arbuthnot sloeg haar geduldig gade. In welke categorie zou ze haar, stel dat het moest, onderbrengen?

Ze boog zich wat naar voren en zei: ‘Misschien kunt u mij zeggen hoe u heet? Als we vriendinnen willen worden’ – ze glimlachte ernstig – ‘wat ik wel hoop, kunnen we beter bij het begin beginnen.’

‘O, ja, wat vriendelijk van u. Ik ben mevrouw Wilkins,’ zei mevrouw Wilkins. ‘Ik verwacht niet dat het u iets zegt,’ voegde

ze eraan toe, blozend omdat mevrouw Arbuthnot bleef zwijgen. ‘Soms zegt... zegt het mij ook niets. Maar’ – ze keek om zich heen alsof ze hulp zocht – ‘ik ben echt mevrouw Wilkins.’

Ze hield niet van haar naam. Het was een schriel naampje, vond ze, met een soort lollige draai aan het eind als de krulstaart van een mopshond. Maar zo was het nou eenmaal. Er viel niets aan te doen. Ze was en bleef een Wilkins, en hoewel haar man haar aanspoorde zich bij alle gelegenheden voor te stellen als mevrouw Mellersh-Wilkins, deed ze dat alleen als hij binnen gehoorsafstand was, want ze vond dat Mellersh de naam Wilkins nog erger maakte door er de nadruk op te leggen, zoals ‘huize’ op de hekpalen van een villa de villa benadrukt.

Toen hij voor het eerst opperde dat ze er Mellersh aan toe moest voegen, had ze geprotesteerd om de bovenstaande redenen, en na een korte stilte – Mellersh was veel te tactvol om anders dan na een korte stilte te spreken, waarin hij waarschijnlijk angstvallig een mentale kopie maakte van de opmerking die zou volgen – zei hij, zeer geërgerd: ‘Maar ik ben geen villa’ en keek haar aan als iemand die hoopt, misschien voor de zoveelste keer, dat hij niet met een dwaas is getrouwd.

Natuurlijk was hij geen villa, had mevrouw Wilkins hem verzekerd, dat had ze nooit van hem gedacht, ze had helemaal niet bedoeld dat... ze vond alleen...

Hoe meer ze het uitlegde, hoe serieuzer Mellersh hoopte, wat hem tegen die tijd vertrouwd voorkwam aangezien hij al twee jaar haar echtgenoot was, dat hij niet toevallig toch met een dwaas was getrouwd, en ze maakten er langdurig ruzie over, als er tenminste van ruzie gesproken kan worden wanneer de een zich in waardig stilzwijgen hult en de ander zich uitput in gemeente verontschuldigen, of mevrouw Wilkins nu wel of niet had willen suggereren dat meneer Wilkins een villa was.

Ik geloof, had ze gedacht toen het ten slotte over was – en

dat duurde lang – dat iedereen over alles ruzie zou maken wanneer ze twee hele jaren niet één dag niet bij elkaar zijn geweest. We hebben allebei vakantie nodig.

‘Mijn man,’ vervolgde mevrouw Wilkins tegen mevrouw Arbuthnot, in een poging enig licht op zichzelf te werpen, ‘is advocaat. Hij...’ Ze zocht naarstig naar iets verhelderends wat ze over Mellersh kon zeggen en kwam uit op: ‘Hij is heel knap.’

‘Nou,’ zei mevrouw Arbuthnot vriendelijk, ‘dat moet u veel plezier doen.’

‘Waarom?’ vroeg mevrouw Wilkins.

‘Omdat,’ zei mevrouw Arbuthnot, enigszins in de war gebracht, want door haar voortdurende betrekkingen met de armen was ze eraan gewend geraakt dat alles wat ze zei zonder tegenspraak werd aanvaard, ‘omdat schoonheid – knapheid – ook een gave is, en als die goed wordt gebruikt...’

Haar stem stierf weg. Mevrouw Wilkins’ grote grijze ogen staarden haar strak aan, en plotseling kwam het mevrouw Arbuthnot voor dat zij misschien, net als een kindermisje, vastgeroest was in een bepaalde manier van uiteenzetten, omdat ze een publiek had dat alleen maar kon instemmen, dat zelfs al zou het willen te bang was om haar te onderbreken, dat niets wist en in feite aan haar genade was overgeleverd.

Maar mevrouw Wilkins luisterde niet, want net op dat moment, hoe absurd het ook mocht lijken, was er een beeld voor haar ogen verschenen, en daarin zaten twee figuren samen onder een grote hangende blauwewegen die zich uitspreidde over de takken van een boom waarvan ze de naam niet kende, en het waren zichzelf en mevrouw Arbuthnot – ze zag ze – ze zag ze. En achter hen, oplichtend in de zon, stonden oude grijze muren – het middeleeuwse kasteel – ze zag het – ze waren daar...

Daarom staarde ze naar mevrouw Arbuthnot en hoorde geen woord van wat ze zei. En mevrouw Arbuthnot staarde ook naar mevrouw Wilkins, gefascineerd door haar gezicht,

dat doordrongen was van opwinding over wat ze zag en zo bevend oplichtte als water in zonlicht wanneer een windvlaag het laat rimpelen. Als ze nu op een feestje was geweest, zou mevrouw Wilkins met belangstelling zijn bekeken.

Ze staarden elkaar aan, mevrouw Arbuthnot bevreemd en vragend, mevrouw Wilkins met de blik van iemand die een openbaring heeft gehad. Natuurlijk. Zo konden ze het doen. Zijzelf, zij alleen, kon het zich niet veroorloven, en ze zou niet in staat zijn, zelfs al kon ze het betalen, om er in haar eentje naartoe te gaan, maar zij en mevrouw Arbuthnot samen...

Ze boog zich over de tafel heen. 'Waarom proberen we niet om het te krijgen?' fluisterde ze.

Mevrouw Arbuthnot sperde haar ogen wijd open. 'Krijgen?' herhaalde ze.

'Ja,' zei mevrouw Wilkins, zachtjes alsof ze bang was afgeluis- terd te worden. 'Niet hier blijven zitten en "Wat heerlijk" zeg- gen en dan naar huis gaan, naar Hampstead, zonder een vinger te hebben uitgestoken – zoals altijd naar huis gaan en het eten en de vis klaarmaken, net als we al jaren en jaren doen en nog jaren en jaren zullen blijven doen. Eigenlijk,' zei mevrouw Wilkins, blozend tot in haar haarwortels, want de klank van wat ze zei, van wat eruit stroomde, maakte haar bang, maar ze kon niet ophouden, 'zie ik er geen einde aan komen. Er kómt geen einde aan. Dus moet er een onderbreking zijn, moeten er pauzes zijn, in het belang van iedereen. Het zou eigenlijk heel onzelfzuchtig zijn om ertussenuit te gaan en eventjes gelukkig te zijn, want dan zouden we zoveel aardiger terugkomen. Ziet u, na een tijdje heeft iedereen vakantie nodig.'

'Maar... wat bedoelt u met krijgen?' vroeg mevrouw Arbuth- not.

'Het nemen,' zei mevrouw Wilkins.

'Het nemen?'

'Het huren. Het hebben.'

'Maar... u bedoelt u en ik?'

‘Ja. Wij samen. Delen. Dan zou het maar de helft kosten, en u ziet er zo... u ziet er precies uit alsof u het net zo graag wilt als ik... alsof u een rustpauze nodig hebt... alsof u iets gelukkig moet overkomen.’

‘Ja maar, wij kennen elkaar niet.’

‘Maar bedenk eens hoe goed we elkaar zullen kennen als we samen een maand weggaan! En ik heb iets opzijgelegd voor barre tijden, en u vermoedelijk ook, en dit is een barre tijd... kijk maar eens naar buiten...’

Ze is uit haar evenwicht, dacht mevrouw Arbuthnot, maar ze voelde zich merkwaardig geprikkeld.

‘Stel u voor, een hele maand weg... weg van alles... naar de hemel...’

Zulke dingen zou ze niet moeten zeggen, dacht mevrouw Arbuthnot. De dominee... Toch voelde ze zich merkwaardig geprikkeld. Het zou inderdaad heerlijk zijn om een rustpauze, een onderbreking, in te lassen.

Maar gewoonte bracht haar weer tot bedaren, en haar jarenlange betrekkingen met de armen dwongen haar te zeggen, met de lichte doch hartelijke superioriteit van de uitlegger: ‘Maar ziet u, de hemel is niet ergens anders. Hij is hier en nu. Dat wordt ons verteld.’

Ze werd heel ernstig, net als wanneer ze geduldig probeerde de armen te helpen en te onderrichten. ‘De hemel is binnen in ons,’ zei ze met haar vriendelijke, zachte stem. ‘Dat wordt ons door het hoogste gezag verteld. En u kent toch die dichtregels over de verwante plaatsen...’

‘O, ja, dié ken ik wel,’ onderbrak mevrouw Wilkins ongeduldig.

‘... de verwante plaatsen van hemel en huis,’ vervolgde mevrouw Arbuthnot, die gewend was haar zinnen af te maken. ‘De hemel is bij ons thuis.’

‘Nee, dat is hij niet,’ zei mevrouw Wilkins, wat opnieuw verbazend was.

Mevrouw Arbuthnot was van haar stuk gebracht. Toen zei ze zachtmoedig: ‘Jawel hoor. Daar is hij als wij dat wensen, als wij hem daar maken.’

‘Maar ik wens het, en ik maak hem, en toch is hij er niet,’ zei mevrouw Wilkins.

Toen zweeg mevrouw Arbuthnot, want zij had soms ook haar twijfels over ‘thuis’. Ze zat mevrouw Wilkins ongerust aan te kijken en voelde een steeds sterkere behoefte haar te rubriceren. Als ze mevrouw Wilkins nou maar kon rubriceren en haar veilig onder het juiste opschrift kon onderbrengen, zou ze haar evenwicht wel hervinden, dat heel vreemd naar één kant leek te glijden. Want zij had ook in jaren geen vakantie gehad, en door de advertentie was ze gaan dromen, en mevrouw Wilkins’ opwinding werkte aanstekelijk, zodat ze terwijl ze naar haar onstuimige, vreemde woorden luisterde en haar gezicht zag oplichten het gevoel had dat ze wakker werd geschud.

Mevrouw Wilkins was duidelijk onevenwichtig, maar mevrouw Arbuthnot was al eerder in contact gekomen met onevenwichtigen – eigenlijk kwam ze ze voortdurend tegen – en die hadden geen enkele invloed op haar eigen stabiliteit, terwijl deze hier haar heel wiebelig maakte, precies alsof ertussenuit gaan, weg van de kompasstreken van God, Echtgenoot, Thuis en Plicht (ze had niet de indruk dat mevrouw Wilkins wilde dat meneer Wilkins ook meeging), en voor één keer gelukkig zijn zowel goed als wenselijk was. Wat het natuurlijk niet was, wat het natuurlijk beslist niet was. Zij had ook een appeltje voor de dorst dat ze geleidelijk aan had belegd bij de Spaarbank, maar de gedachte dat het ooit zover zou komen dat ze haar plicht verzaakte en het opnam om het aan zichzelf uit te geven was beslist absurd. Zoiets kon en zou ze toch zeker nooit doen? Ze kon en zou haar armen toch niet vergeten, alle ellende en ziekte zo volkomen vergeten? Ongetwijfeld zou een reisje naar Italië buitengewoon zalig zijn, maar er waren

zoveel zalige dingen die je zou willen doen, en waar was de kracht die je was gegeven anders voor dan om je te helpen ze niet te doen?

De vier grote onontkoombare waarheden, God, Echtgenoot, Thuis en Plicht, lagen voor mevrouw Arbuthnot zo vast als de streken van het kompas. Jaren geleden, na een periode van veel verdriet, was ze met deze vier waarheden naar bed gegaan en had ze haar hoofd erop te ruste gelegd als waren ze een kussen, en ze zag er enorm tegen op uit zo'n simpele, ongecompliceerde toestand te worden gewekt. Daarom zocht ze vurig naar een opschrift waaronder ze mevrouw Wilkins kon onderbrengen om zo haar eigen geest te verlichten en te kalmeren, en terwijl ze haar na die laatste opmerking ongerust zat aan te kijken en zich steeds onevenwichtiger en meer aangestoken begon te voelen, besloot ze haar 'pro tempore', zoals de dominee het tijdens kerkdiensten zei, het opschrift Nervositeit te geven. Het was niet onmogelijk dat ze meteen door zou moeten naar de categorie Hysterie, die vaak enkel het voorportaal was van Waanzin, maar mevrouw Arbuthnot had geleerd mensen niet te haastig in definitieve categorieën te stoppen, want meer dan eens had ze tot haar ontzetting ontdekt dat ze zich had vergist, en hoe moeilijk was het niet om hen er weer uit te krijgen, en hoe verpletterend was haar wroeging toen niet geweest.

Ja. Nervositeit. Waarschijnlijk werkte ze niet geregeld voor anderen, dacht mevrouw Arbuthnot, had ze geen werk dat haar afleiding bezorgde. Klaarblijkelijk was ze stuurloos en werd ze heen en weer geblazen door windvlagen en impulsen. Nervositeit was bijna zeker haar categorie, of zou het binnenkort worden als niemand haar hielp. Het arme schepseltje, dacht mevrouw Arbuthnot, omdat haar eigen evenwicht hand in hand met haar medeleven terugkeerde en ze door de tafel de lengte van mevrouw Wilkins' benen niet kon zien. Ze zag alleen het kleine, gretige, verlegen gezicht, de magere schou-

ders en de blik vol kinderlijk verlangen naar iets waarvan ze zeker wist dat het haar gelukkig zou maken. Nee, van zulke dingen, zulke vluchtige dingen, werden mensen niet gelukkig. Mevrouw Arbuthnot had geleerd in haar lange leven met Frederick – dat was haar man, ze was op haar twintigste met hem getrouwd en was nu drieëndertig – waarin ware vreugde gevonden werd. Die werd alleen gevonden, zo wist ze nu, in het dagelijkse, uurlijkse leven voor anderen; die werd alleen gevonden – had ze niet zelf telkens weer haar teleurstelling en ontmoediging daar neergelegd, en was ze niet getroost weer weggegaan? – aan de voeten van God.

Frederick was het soort man wiens vrouw zich al vroeg aan Gods voeten zet. De stap van hem naar de voeten was kort maar pijnlijk geweest. Achteraf gezien leek hij kort, maar in werkelijkheid had hij het hele eerste jaar van hun huwelijk in beslag genomen, en elk stukje van de weg was een worsteling geweest en was bevlekt geraakt, zo voelde ze het toen, met haar hartenbloed. Dat was nu allemaal voorbij. Ze had lang geleden vrede gevonden. En Frederick, haar ooit hartstochtelijk beminde bruidegom en aanbeden jonge echtgenoot, stond nu tweede na God op haar lijst van plichten en onthoudingen. Daar hing hij, de op een na belangrijkste, als een levenloos ding dat was leeggebleed door haar gebeden. Jarenlang was ze alleen in staat geweest om gelukkig te zijn door het geluk te vergeten. Ze wilde dat het zo bleef. Ze wilde alles buitensluiten wat haar aan mooie dingen deed denken, wat haar weer zou doen verlangen en begeren...

‘Ik zou heel graag willen dat wij vriendinnen werden,’ zei ze ernstig. ‘Wilt u niet eens bij mij langskomen, of anders ik bij u? Als u eens een keer wilt praten. Ik zal u mijn adres geven...’ Ze zocht in haar handtas. ‘... dan vergeet u het niet.’ Ze vond een visitekaartje en stak het mevrouw Wilkins toe.

Mevrouw Wilkins negeerde het kaartje.

‘Het is zo raar,’ zei ze alsof ze het niet had gehoord, ‘maar ik

zÍe ons allebei – u en mij – de komende april in het middel-
eeuwse kasteel.’

Mevrouw Arbuthnot kreeg weer dat ongemakkelijke gevoel. ‘Is het heus?’ zei ze, zich inspannend om haar evenwicht te bewaren onder de visionaire blik in die glanzende grijze ogen. ‘Is het heus?’

‘Ziet u nooit dingen in een soort flits voordat ze gebeuren?’ vroeg mevrouw Wilkins.

‘Nooit,’ zei mevrouw Arbuthnot.

Ze probeerde te glimlachen met de hartelijke maar toch wijze en toegeeflijke glimlach waarmee ze gewoonlijk luisterde naar de onvermijdelijk bevooroordeelde en onvolledige denkbeelden van de armen. Het lukte haar niet. De glimlach trilde weg.

‘Natuurlijk,’ zei ze met zachte stem, bijna alsof ze bang was dat de dominee en de Spaarbank meeluisterden, ‘zou het verrukkelijk zijn, buitengewoon verrukkelijk...’

‘Zelfs al is het verkeerd,’ zei mevrouw Wilkins, ‘dan is het maar voor één maand.’

‘Dat...’ begon mevrouw Arbuthnot, overtuigd van de laakbaarheid van een dergelijke opvatting, maar mevrouw Wilkins onderbrak haar voor ze de zin kon afmaken.

‘Bovendien,’ zei mevrouw Wilkins, haar onderbrekend, ‘weet ik zeker dat het verkeerd is om zo lang door te gaan met goed zijn, zo lang tot je je ellendig voelt. En ik kan zien dat u al jaren en jaren goed bent, want u ziet er zo ongelukkig uit’ – mevrouw Arbuthnot opende haar mond om te protesteren – ‘en ik... ik heb al sinds ik een klein meisje was niets anders gedaan dan mijn plicht en dingen voor andere mensen, en ik geloof niet dat er iemand is die daarom... die daarom meer van mij houdt... en ik wil zo graag... o, zo graag... iets anders... iets anders...’

Ging ze nu huilen? Mevrouw Arbuthnot werd meteen hevig ongerust en meelevend. Ze hoopte maar dat ze niet zou gaan

huilen. Niet hier. Niet in deze onvriendelijke ruimte waar vreemden in- en uitliepen.

Maar mevrouw Wilkins slaagde er ten slotte in, na geagiteerd aan een zakdoek te hebben getrokken die maar niet uit haar zak wilde komen, om ogenschijnlijk alleen haar neus te snuiten, waarna ze een paar maal snel met haar ogen knipperde en mevrouw Arbuthnot beverig glimlachend aankeek, met een houding van half nederige, half angstige verontschuldiging.

‘Wilt u wel geloven,’ fluisterde ze, pogend het trillen van haar lippen tegen te gaan en zich kennelijk diep schamend, ‘dat ik in mijn hele leven nog nooit zo tegen iemand heb gesproken? Ik begrijp niet, ik weet gewoon niet wat me overkwam.’

‘Het komt door die advertentie,’ zei mevrouw Arbuthnot, ernstig knikkend.

‘Ja,’ zei mevrouw Wilkins, steels haar ogen deppend, ‘en omdat we ons allebei zo...’ Ze snoot weer licht haar neus. ‘... zo ellendig voelen.’